

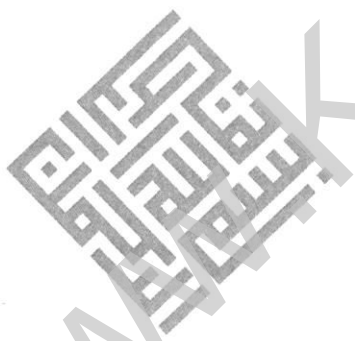
7045

۵۰۰

۱

۴۸۸

تاریخستان

www.Ketab.ir

سرناسنه:	همایش اخلاق در اسلام و آیین کنفسیوس (۱۳۹۳: قم)
عنوان و نام پدیدآور:	مجموعه مقالات «همایش اخلاق در اسلام و آیین کنفسیوس» / جمعی از نویسندگان؛ به کوشش علی همت‌بناری.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۱۳۹۷.
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی
مشخصات ظاهری:	۴۸۸ ص: ۵/۲۱×۵/۱۴؛ ۵ س.م.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۴۶۰-۷
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	کنفسیوس، ۵۵۱ - ۴۷۹ ق.م. -- اخلاق -- Ethics -- Confucius
موضوع:	اخلاق اسلامی -- Congresses -- کنگره‌ها -- Islamic ethics
موضوع:	اخلاق تطبیقی -- کنگره‌ها -- Congresses -- Ethics, Comparative
شناسه افزوده:	همت بناری، علی، ۱۳۴۷ -، گردآورنده
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی العالمیه.
شناسه افزوده:	مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی
شناسه افزوده:	Almustafa International UniversityAlmustafa International Translation and Publication center
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
رده بندی دیویی:	۱۸۱/۰۹۵۱۲
رده بندی کنگره:	۵۸۱۳۹۳/۹۶۴۴ ک/۵۱۲۸
شماره کتابشناسی ملی:	۵۴۱۲۶۳۲

مجموعه مقالات «همایش اخلاق در اسلام و آیین کنفسیوس»

مؤلف: جمعی از نویسندگان؛ به کوشش: علی همت بناری
چاپ اول: ۱۳۹۷ ش / ۱۴۴۰ ق
ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی
● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۵۰۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰ نسخه

● ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸
تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ دورنگار: داخلی ۰۱۰۵ +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴
● ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

 <http://buy-pub.miu.ac.ir>

 @pub_almostafa

● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
● ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی
● صفحه‌آرا: سید محسن عمادی مجد

● مدیر انتشارات: سید اباذر هاشمی هریکندی
● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
● ناظر فنی: محمد باقر شکری

مجموعه مقالات «همایش اخلاق در اسلام و آیین کنفیوس»

جمعی از نویسندگان

به کوشش:

علی همت بناری

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای بندی به دین و سنت در مدیریت همه جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می‌نماید. از این رو مطالعات و پژوهش‌های به روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته الله علیه و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد. «جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمیه» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم

مقدمه پژوهشگاه

اخلاق از مهم‌ترین عرصه‌های زندگی بشر، است که پیوسته در زندگی وی نقشی اساسی دارد. ازاین‌رو پرداختن به آن، امری ضروری می‌نماید. اخلاق و مسائل اخلاقی، جایگاه ویژه‌ای در دین مقدس اسلام دارد و در سیره پیامبر و اهل بیت علیهم‌السلام مورد اهتمام خاص بوده است. از سوی دیگر ازجمله آیین‌های مهم و تأثیرگذار در جنوب شرق آسیا آیین کنفوسیوس است که هویتی اخلاقی دارد.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به لحاظ هویت بین‌المللی آن انجام پژوهش‌هایی با رویکرد بین‌المللی را با همکاری مراکز علمی و دانشگاهی جهان در دستور کار دارد. در همین راستا این پژوهشگاه با همکاری دانشگاه «یوتان» کشور چین سلسله همایش‌هایی را برگزار نموده است. اولین همایش در کشور چین برگزار شد. پژوهشگاه در سال ۱۳۹۳ با همکاری این دانشگاه به برگزاری دومین همایش با عنوان «اخلاق در اسلام و آیین کنفوسیوس» در ایران اقدام کرد که حدود ۵۰ مقاله به زبان چینی و فارسی به دبیرخانه رسید.

مجموعه پیش رو مقالات برگزیده بخش فارسی این همایش است که به کوشش فاضل گرامی حجت‌الاسلام دکتر علی‌همت بناری، بازمینی و

اصلاح شده و آماده نشر گردیده است. به این وسیله از ایشان و نیز همه دست‌اندرکاران همایش، به‌ویژه معاون محترم پژوهش وقت پژوهشگاه جناب حجت‌الاسلام والمسلمین خالق‌پور که مسئولیت اجرایی همایش و پی‌گیری تدوین مقالات را برعهده داشته‌اند، حجت‌الاسلام والمسلمین رضائزاد که بخشی از مقالات با پی‌گیری ایشان در پژوهشکده علوم اسلامی پژوهشگاه، تدوین شده است و نیز حجت‌الاسلام والمسلمین علوی معاون محترم فعلی پژوهش پژوهشگاه که با اهتمام ویژه، پی‌گیر آماده‌سازی مقالات برای نشر بوده‌اند، قدردانی و سپاس‌گزاری می‌نمایم و نیز لازم می‌دانم از کارشناس محترم معاونت پژوهش، جناب آقای توکل که پی‌گیری امور این کتاب را برعهده داشتند، تقدیر و تشکر نمایم.

رئیس پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

فهرست

مقدمه ۱۹

بخش اول: اخلاق نظری

مقایسه سبک زندگی اخلاقی در اندیشه کنفوسیوس و علامه طباطبائی ۲۵

رحیم دهقان

مفهوم‌شناسی سبک زندگی اخلاقی ۲۸

اصول و مؤلفه‌های سبک زندگی اخلاقی در آرای کنفوسیوس ۲۹

۱. اصول سبک زندگی اخلاقی کنفوسیوس ۳۰

۲. مؤلفه‌های سبک زندگی اخلاقی ۳۳

مبادی و مبانی سبک زندگی اخلاقی در نگرش علامه طباطبائی ۳۶

۱. مبدأ فاعلی انسان و زندگی توحیدی ۳۷

۲. مبدأ داخلی انسان و تقویت سبک زندگی عقلانی ۳۷

۳. مبدأ غایی انسان و غایت الهی اخلاق ۳۹

مقایسه اصول سبک زندگی اخلاقی در آرای کنفوسیوس و علامه طباطبائی ۳۹

نتیجه‌گیری ۴۵

عدالت از منظر امام علی علیه السلام و کنفوسیوس با رویکرد مقایسه‌ای ۴۹

سیدمرتضی میرتبار

عدالت از منظر امام علی علیه السلام ۵۲

۱. عدالت اجتماعی از منظر امام علی علیه السلام ۵۳

۵۶.....	۲. عدالت سیاسی در نگاه امام علی علیه السلام
۵۸.....	۳. عدالت اخلاقی از منظر امام علی علیه السلام
۶۱.....	عدالت از منظر کنفسیوس
۶۴.....	۱. عدالت اجتماعی از منظر کنفسیوس
۶۶.....	۲. عدالت سیاسی از منظر کنفسیوس
۶۸.....	۳. عدالت اخلاقی از منظر کنفسیوس
۷۰.....	نتیجه‌گیری
۷۰.....	اشتراکات
۷۲.....	افتراقات
۷۹.....	مبانی اخلاق اجتماعی در اسلام و کنفسیوس
علی مهجور	
۸۳.....	انسان‌شناسی اسلامی و انسان‌شناسی کنفسیوسی
۹۴.....	مبانی اخلاق اسلامی از دیدگاه خواجه نصیر
۹۹.....	مبانی اخلاق کنفسیوسی
۱۰۳.....	وجه تشابه و افتراق در مبانی اخلاق اسلامی و اخلاق کنفسیوسی
۱۰۹.....	نتیجه‌گیری
۱۱۳.....	کاربرد قانون زرین اخلاق در رفتار اجتماعی از دیدگاه اسلام و آیین کنفسیوس
محسن اخباری	
۱۱۸.....	جایگاه قانون زرین در نظام اخلاقی کنفسیوس
۱۲۴.....	کاربردهای قانون زرین اخلاق در آیین کنفسیوس
۱۲۷.....	۱. صداقت و وفاداری در رفتار با هم‌نوعان
۱۲۷.....	۲. رسیدن به تعادل در رفتار
۱۲۹.....	۳. تعالی اخلاقی انسان
۱۳۰.....	۴. ایجاد حس همدردی و خیرخواهی
۱۳۱.....	۵. ایجاد حس عدالت‌خواهی و درستکاری در انسان

۱۳۲.....	۶. احترام متقابل به دیگران
۱۳۴.....	۷. تربیت اخلاقی فرد با توجه به رفتار دیگران
۱۳۵.....	قانون زرین اخلاق در اسلام
۱۳۵.....	۱. قانون زرین در روایات پیامبر گرامی اسلام ﷺ و ائمه معصومین علیهم السلام
۱۳۷.....	۲. کاربرد قانون زرین در قرآن کریم
۱۳۷.....	الف) انفاق طیبات به نیازمندان
۱۳۹.....	ب) توجه به یتیمان
۱۳۹.....	ج) نهی از شتاب در حکم علیه اظهارکنندگان ایمان
۱۴۰.....	د) عفو و گذشت از دیگران
۱۴۱.....	هـ) تقبیح کم فروشی
۱۴۱.....	و) نسبت دادن فرزند دختر به خداوند
۱۴۳.....	نتیجه‌گیری
۱۵۱.....	عدالت حاکمان در تعالیم اسلام و کنفوسیوس
محمدحسین صادقی	
۱۵۲.....	عدالت حاکم در آموزه‌های اسلامی
۱۵۲.....	۱. مفهوم‌شناسی
۱۵۳.....	۲. عدل در اصطلاح قرآن
۱۵۶.....	گستره و اهمیت عدالت در آموزه‌های اسلامی
۱۵۸.....	مبنای عدالت در آموزه‌های اسلامی
۱۶۱.....	عدالت حاکم
۱۶۳.....	زمانامدار عادل در کلام امیرمؤمنان علی علیه السلام
۱۶۷.....	پیامدهای عدالت حاکم
۱۶۹.....	عدالت در نظام اخلاقی کنفوسیوس
۱۶۹.....	۱. تعریف عدالت
۱۷۲.....	۲. مبنای عدالت
۱۷۵.....	حکومت مطلوب

حکومت آرمانی	۱۷۷
ویژگی های حاکم	۱۷۸
ضرورت عدالت حاکم	۱۸۰
راه یا راه های تحقق عدالت	۱۸۱
عدالت اقتصادی حاکم	۱۸۴
نتیجه گیری	۱۸۶
تقوا و خویشتن داری، سبک زندگی اسلامی و کنفسیوسی	۱۹۱
محمدجواد نیک دل	
کنفسیوس	۱۹۳
مکتب کنفسیوس	۱۹۵
تقوا در مکتب کنفسیوس	۱۹۷
۱. آسمان یا تیان	۱۹۷
۲. طریقه (دائو یا تائو)	۲۰۰
۳. موسیقی	۲۰۲
۴. نیک خواهی	۲۰۳
۵. خرد	۲۰۵
۶. اخلاق کنفسیوسی	۲۰۶
۷. تقوای کنفسیوسی	۲۰۷
تقوا در اسلام	۲۱۳
۱. تعریف تقوا	۲۱۳
۲. اهمیت تقوا	۲۱۵
۳. نشانه های تقوا	۲۱۷
۴. آثار و فایده های تقوا	۲۱۹
الف) رهایی از مشکلات و بهره مندی از سعادت هر دو گیتی	۲۱۹
ب) آزادی از بندگی و رهایی از هلاکت و تباهی	۲۲۰
ج) بهره مندی از برکات آسمان و زمین	۲۲۰

نتیجه‌گیری.....	۲۲۳
جاذبه‌های «عزتمندانه» و «عفو و گذشت» در اخلاق اسلامی.....	۲۲۷
داود رجبی نیا	
جاذبه‌های عزتمندانه.....	۲۳۰
۱. شجاعت و شهامت.....	۲۳۳
۲. جوانمردی و مردانگی.....	۲۳۴
۳. تواضع و فروتنی.....	۲۳۶
جاذبه‌های عفو و گذشت.....	۲۳۸
۱. چشم‌پوشی.....	۲۳۹
۲. بخشش با قدرت.....	۲۴۰
۳. ارزش گونه‌های عفو و گذشت.....	۲۴۱
۴. ایثار.....	۲۴۴
نتیجه‌گیری.....	۲۴۶
مرجعیت‌گرایی اخلاقی در آیین کنفسیوس.....	۲۵۱
احمد شاکرنژاد	
متون کنفسیوسی.....	۲۵۲
معرفی اجمالی متون.....	۲۵۷
متون کنفسیوسی در گذر تاریخ.....	۲۶۱
نقش و جایگاه متون کنفسیوسی.....	۲۶۷
اعتبار متون کنفسیوسی و منشأ صدور آن.....	۲۷۳
نتیجه‌گیری.....	۲۷۸
بخش دوم: اخلاق عملی (کاربردی)	
اخلاق زیست‌محیطی «آب» در دین اسلام و آیین کنفسیوس.....	۲۸۳
عزالدین رضانژاد	
گفتار اول: مفاهیم و کلیات.....	۲۸۵

۲۸۵	۱. تبیین موضوع.....
۲۸۶	۲. مفهوم‌شناسی.....
۲۸۶	الف) محیط زیست.....
۲۸۶	ب) آب.....
۲۸۷	ج) اخلاق.....
۲۸۷	د) کنفسیوس.....
۲۸۸	۳. اهتمام ادیان به طبیعت و محیط زیست.....
۲۹۰	۴. اخلاق زیست‌محیطی.....
۲۹۱	گفتار دوم: اخلاق زیست‌محیطی آب در دین اسلام.....
۲۹۱	۱. جایگاه طبیعت و محیط زیست در اسلام.....
۲۹۴	۲. ابعاد سه‌گانه مباحث زیست‌محیطی در فرهنگ وحی.....
۲۹۵	۳. دیدگاه کلی قرآن کریم درباره آب به عنوان عنصر اصلی محیط زیست ...
۲۹۸	۴. نمونه‌هایی از دیدگاه قرآن و آموزه‌های اسلام در موضوع آب.....
۲۹۹	۵. رهنمودهای تشویقی برای حفظ زیست‌محیطی آب.....
۳۰۰	۶. آب و مسئولیت حکومت.....
۳۰۳	گفتار سوم: اخلاق زیست‌محیطی آب در آیین کنفسیوس.....
۳۰۳	۱. شناسایی اجمالی آیین کنفسیوس.....
۳۰۳	الف) ادیان چینی.....
۳۰۴	ب) آیین کنفسیوس.....
۳۰۵	ج) تعالیم کنفسیوس.....
۳۰۷	۲. از محیط زیست انسانی تا محیط زیست طبیعی.....
۳۱۰	۳. بهره‌گیری از تمثیل به آب.....
۳۱۰	حکایت منسیوس از طغیان آب و مهار آن.....
۳۱۲	۴. مسئولیت حکومت نسبت به حفظ آب.....
۳۱۳	۵. رهنمودهای تشویقی کنفسیوسی در موضوع آب.....
۳۱۸	نتیجه‌گیری.....

۳۲۵..... اخلاق تعلیم و تعلّم از دیدگاه اسلام

علی همت بناری

۳۲۸..... اخلاق تعلیم

۳۲۸..... ۱. آداب و ویژگی های ناظر به بعد آموزشی

الف) کوشش در بذل دانش و دریغ نکردن از انتقال آن به دیگران ۳۲۸

ب) پرهیز از آموزش به افراد بی انگیزه ۳۲۹

ج) ارتقاء علمی و خجالت نکشیدن از آموختن نزد دیگران ۳۳۰

د) رعایت سطح توان ذهنی شاگردان ۳۳۰

ه) خوب گوش دادن به پرسش های شاگردان ۳۳۱

و) اذعان به ندانستن در جایی که پاسخ پرسشی را نمی داند ۳۳۱

۳۳۲..... ۲. آداب و ویژگی های ناظر به جنبه تربیتی

الف) حلم و بردباری ۳۳۲

ب) تقدّم تعلیم و تربیت خرد بر دیگران ۳۳۳

ج) خوش خلقی و نرم خوئی در برابر شاگردان ۳۳۳

د) با وقار بودن ۳۳۴

ه) به کارگیری دانش و عمل به آن ۳۳۴

و) مدارا و سختگیری نکردن ۳۳۵

ز) تواضع در برابر شاگردان ۳۳۵

ح) حفظ حرمت شاگردان ۳۳۶

ط) رعایت مساوات میان شاگردان ۳۳۷

۳۳۸..... اخلاق تعلّم

۳۳۸..... ۱. آداب و ویژگی های ناظر به بعد آموزشی

الف) تمرکز و آمادگی ذهنی ۳۳۸

ب) صبر و بردباری ۳۳۹

ج) اولویت بندی مطالب آموختنی ۳۴۰

د) اندیشیدن در آموخته ها ۳۴۰

ه) عادت به علم آموزی و خسته نشدن از آن ۳۴۱

۳۴۲.....	و) خوب گوش دادن
۳۴۳.....	ز) سؤال نیکو پرسیدن
۳۴۴.....	ح) مشارکت در یادگیری
۳۴۵.....	۲. آداب و ویژگی های ناظر به جنبه تربیتی
۳۴۵.....	الف) اخلاص
۳۴۶.....	ب) احترام به معلم
۳۴۶.....	ج) تواضع در برابر معلم
۳۴۷.....	د) مسئولیت پذیری و رسالت مداری
۳۴۸.....	نتیجه گیری
۳۵۳.....	اخلاق خانواده در متون مقدس اسلام و کنفسیوس
	سید محمد رضا حسن زاده طباطبایی
۳۵۴.....	متون مقدس اسلام
۳۵۵.....	متون مقدس آیین کنفسیوس
۳۵۶.....	۱. لی چی
۳۵۶.....	۲. قانون لی
۳۵۷.....	الف) فرزند، پدر و مادر
۳۵۸.....	ب) پدر یا مادر
۳۶۲.....	شاد کردن والدین
۳۶۷.....	پرستاری از والدین
۳۶۸.....	۳. زن و شوهر
۳۶۹.....	الف) زن در مسیحیت، اسلام و کنفسیوس
۳۷۱.....	ب) وظایف مرد
۳۷۳.....	نتیجه گیری
۳۷۷.....	اخلاق در روابط بین الملل از منظر اسلام و کنفسیوس
	سید مهدی طاهری و حمید رضا طوسی
۳۸۰.....	اخلاق در روابط بین الملل از منظر اسلام

۱. مبانی و اهداف روابط بین الملل اسلامی	۳۸۱
۲. اصول مبتنی بر اخلاق در روابط بین الملل اسلامی	۳۸۳
الف) اتحاد جوامع با تکیه بر فطرت پاک بشر	۳۸۳
ب) اصل برابری ملت ها	۳۸۳
یکم: کرامت انسانی	۳۸۴
دوم: نفی قوم پرستی و نژاد پرستی	۳۸۴
ج) اصل عدم مداخله قهرآمیز برای ترویج عقیده (آزادی عقیده)	۳۸۵
د) اصل نفی سبیل	۳۸۶
ه) اصل تعهد و التزام به پیمان ها	۳۸۸
و) اصل همزیستی مسالمت آمیز	۳۹۱
یکم: موارد مشروعیت جنگ	۳۹۳
دوم: جنگ عادلانه	۳۹۵
دیدگاه های اخلاقی کنفسیوس در حوزه روابط بین الملل	۳۹۶
۱. روابط بین الملل چینی	۳۹۶
۲. اصول مبتنی بر اخلاق در روابط بین الملل کنفسیوس	۳۹۷
الف) ارکان اخلاقی کنفسیوس	۳۹۷
ب) طلوع روابط صلح آمیز	۳۹۸
ج) جنگ مشروع	۳۹۹
د) التزام به پیمان های بین المللی	۳۹۹
نتیجه گیری	۴۰۰
اخلاق در حاکمیت از نگاه اسلام و کنفسیوس	۴۰۵
محمد فاکر میبدی و ما موهایمای (محمود عبدالرحمن)	
مفاهیم	۴۰۷
۱. اسلام	۴۰۷
۲. اخلاق	۴۰۸
۳. کنفسیوس	۴۰۹

۴۱۰.....	۴. حاکمیت
۴۱۰.....	اخلاق حکام و کارگزاران در اسلام و کنفسیوس
۴۱۰.....	۱. اهلیت او شایستگی رهبری
۴۱۱.....	۲. عدالت محوری
۴۱۴.....	۳. کمال در اخلاق
۴۱۵.....	۴. اخلاص
۴۱۶.....	۵. صداقت و امانت
۴۱۸.....	۶. تواضع و محبت با مردم
۴۱۹.....	۷. پاسخ دادن بدی با نیکی
۴۲۱.....	۸. روحیه ایثارگری
۴۲۱.....	۹. ساده زیستی
۴۲۲.....	۱۰. معیار شناخت حاکم عادل از نظر اسلام
۴۲۲.....	نتیجه گیری
۴۲۷.....	اخلاق حکومتی و اخلاق امیران با تأکید بر نامه امام علی علیه السلام به مالک اشتر
	محمد صادق احمدی
۴۳۱.....	حکومت دینی و اخلاق
۴۳۴.....	۱. حکومت اسلامی و اخلاق
۴۳۷.....	۲. چالش اخلاق سکولار با حکومت دینی در عرصه عمل
۴۳۹.....	نامه امام علی علیه السلام به مالک
۴۴۳.....	اخلاق امیران از منظر کنفسیوس
۴۴۵.....	وجوه اشتراک و افتراق
۴۴۹.....	اخلاق سیاسی اجتماعی از دیدگاه امام خمینی رحمته الله علیه
	محمد احسانی
۴۵۱.....	اخلاق نظری
۴۵۱.....	۱. انسان شناسی
۴۵۱.....	الف) ارزشمندی انسان

ب) اراده و اختیار انسان	۴۵۳
ج) کمال خواهی انسان	۴۵۴
۲. دیدگاه نظری امام علیه السلام به اخلاق	۴۵۵
الف) جامع نگری به اخلاق	۴۵۶
ب) تقدم معنویات بر مادیات	۴۵۸
۳. اعتدال گرایی	۴۶۰
الف) نقش عقل در اخلاق	۴۶۱
ب) نقش انگیزه و نیت در اخلاق	۴۶۳
ج) مطلوب نهایی در اخلاق	۴۶۵
اخلاق عملی	۴۶۶
۱. رفتارهای اجتماعی	۴۶۶
الف) عدالت اجتماعی	۴۶۶
ب) تقدم مصالح جامعه بر مصالح فرد	۴۶۸
ج) رحمت و مهربانی با مردم	۴۶۹
د) رفتار نیک با مردم	۴۷۰
ه) خدمت گذاری به مردم	۴۷۱
و) امانت داری	۴۷۳
۲. رفتارهای سیاسی	۴۷۵
الف) وظیفه انگاری تشکیل حکومت	۴۷۵
ب) اهتمام به بیت المال	۴۷۷
ج) اهتمام به رعایت حق الناس	۴۷۸
د) محرومیت زدایی از جامعه	۴۸۰
ه) کنترل قدرت سیاسی	۴۸۱
نتیجه گیری	۴۸۳

مقدمه

اخلاق از محوری ترین مباحث اسلامی است و جایگاه ویژه‌ای در اسلام دارد و حجم گسترده‌ای از آموزه‌های دین مقدس اسلام را، آموزه‌های اخلاقی تشکیل می‌دهد. پیامبران الهی و ائمه علیهم‌السلام اهتمام ویژه‌ای به اخلاق و مسایل اخلاقی داشتند تا آنجا که از پیامبر گرامی اسلام نقل شده است که «من برای تکمیل مکارم اخلاقی مبعوث شده‌ام». مسایل اخلاقی نه تنها در کلام آنان مورد توجه ویژه قرار داشت بلکه سیره عملی آنان در زندگی مملو از رفتارهای اخلاقی بود و یکی از مهم ترین عوامل جذب و پیروی افراد از آنان همین رفتارها و آداب اخلاقی آنان در زندگی بود.

از سوی دیگر، اخلاق در آیین کنفوسیوس جایگاه ویژه‌ای دارد. کنفوسیوس برجسته ترین حکیم و اندیشمند چینی است که اندیشه‌های او بر فرهنگ و تمدن شرق آسیا، تأثیر سترگی داشته است. کنفوسیوس به جد بر مسایل اخلاقی تأکید داشت و اخلاق و آموزه‌های اخلاقی از اصول محوری مکتب وی تلقی می‌گردد، به نحوی که مکتب او مکتبی اخلاقی دانسته می‌شود و می‌توان او را اساساً معلم و آموزگار اخلاق دانست.

کنفوسیوس بنیان‌گذار مکتبی اخلاقی در چین است و در فرهنگ و فلسفه چینی جایگاهی والا داشته، و مکتب او بیش از دوهزار سال،

الهام بخش جامعه چین و متفکران و اندیشمندان آن بوده است. حکمتی که او بنیان‌گذاری می‌کند عمدتاً حکمتی عملی و ناظر به وضعیت جامعه و فرهنگ چین و اصلاح آن است. به گونه‌ای که دستورات به جای مانده از وی در کتاب مکالمات حاوی تعالیم و آموزه‌های اخلاقی در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، دینی و متافیزیکی می‌باشد. وی به دلیل اندیشه اصلاح‌گرایانه‌ای که به جامعه خود داشت، اخلاق را با نگرشی اجتماعی و با هدف زنده نمودن فضایل اخلاقی گذشتگان که به فراموشی سپرده شده است و نیز اصلاح حاکمان جامعه، ترویج می‌نمود.

اخلاق در یک تقسیم کلی به اخلاق نظری و اخلاق عملی تقسیم می‌شود. اخلاق نظری به مبانی و زیربناهای اخلاق و معیارهای خوبی و بدی می‌پردازد و اخلاق عملی از بایده‌ونبایدهای اخلاقی بحث می‌کند. از سوی دیگر، اخلاق گاهی جنبه فردی دارد و از مسایل اخلاقی ناظر به زندگی فردی بحث می‌کند و می‌توان از آن به «اخلاق فردی» یاد کرد و گاهی از مسایل اخلاقی ناظر به ارتباط فرد با دیگران و محیط پیرامون او بحث می‌کند که از آن به «اخلاق اجتماعی» تعبیر می‌شود. در آموزه‌های اسلامی و نیز آیین کنفسیوس به گونه‌ای به مباحث مختلف اخلاقی پرداخته شده، هرچند بعد اخلاق اجتماعی در این دو آیین از برجستگی ویژه‌ای برخوردار است.

اهمیت موضوع اخلاق و مسایل و نقش و جایگاه ویژه آن در زندگی بشری از یک سو و جایگاه و اهمیت ویژه دو آیین اسلام و کنفسیوس و گستردگی پیروان آنها در جهان، برخی مراکز علمی - پژوهشی مرتبط به دو آیین را بر آن داشته است تا در یک تعامل علمی به بررسی آنها پرداخته و از

این طریق زمینه تعامل و همکاری بیشتر را فراهم نماید. از این رو، پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ و دانشگاه یونن چین در سال ۱۳۹۳ به برگزاری همایش «اخلاق در اسلام و آیین کنفوسیوس» در جمهوری اسلامی ایران اقدام کرده‌اند و به دنبال فراخوان این همایش، تعدادی مقاله به دبیرخانه همایش واصل، و پس از بررسی و ارزیابی علمی مقالات، تعدادی از مقالات برگزیده برای ارائه و نشر در مجموعه مقالات همایش، انتخاب شد. مجموعه مقالات حاضر، که توسط پژوهشگران ایرانی به چاپ رسیده‌اند، در موضوعات مختلف اخلاقی تدوین شده، و با اندک تسامح در دو بخش مقالات مربوط به اخلاق نظری و اخلاق عملی (کاربردی) تنظیم و ارائه شده‌اند. در بخش اول هشت مقاله با عنوان‌های: «مقایسه سبک زندگی اخلاقی در اندیشه کنفوسیوس و علامه طباطبایی»، «عدالت از منظر امام علی علیه السلام و کنفوسیوس با رویکرد مقایسه‌ای»، «مبانی اخلاق اجتماعی در اسلام و کنفوسیوس (مقایسه دیدگاه اخلاقی خواجه نصیرالدین طوسی و کنفوسیوس)»، «کاربرد قانون زرین اخلاق در رفتار اجتماعی از دیدگاه اسلام و آیین کنفوسیوس»، «عدالت حاکمان در تعالیم کنفوسیوس و اسلام»، «تقوا و خویشتن‌داری، سبک زندگی اسلامی و کنفوسیوسی»، «جاذبه‌های «عزتمندانه» و «عفو و گذشت» در اخلاق اسلامی»، «مرجعیت‌گرایی اخلاقی در آیین کنفوسیوسی» ارائه شده است. در بخش دوم، هفت مقاله با عنوان‌های: «اخلاق زیست محیطی آب در دین اسلام و آیین کنفوسیوس»، «اخلاق تعلیم و تعلم از دیدگاه اسلام»، «اخلاق خانواده در متون مقدس اسلام و کنفوسیوس»، «اخلاق در روابط بین‌الملل از منظر اسلام و کنفوسیوس»، «اخلاق در حاکمیت از نگاه

اسلام و کنفسیوس»، «اخلاق حکومتی و اخلاق امیران (با تأکید بر نامه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به مالک اشتر نخعی)»، «اخلاق سیاسی اجتماعی از دیدگاه امام خمینی رحمته الله» آمده است. مقالات همایش بنابه دلایلی با حدود سه سال تأخیر آماده نشر شده، و تلاش شده است که برخی نواقص و اشکالات موجود، با هماهنگی و همکاری محققین محترم رفع شود و در مواردی که حجم مقالات بیش از حد معمول بوده، و حذف برخی مطالب، ضربه ای به محتوا و ساختار مقاله نمی زده است، از حجم برخی آنها کاسته شود. در پایان، سپاس خود را به محققان و نویسندگان این مجموعه و همه دست اندرکاران برگزاری همایش به ویژه همکاران خود در پژوهشکده علوم انسانی پژوهشگاه تقدیم می دارم.

علی همت بناری

اردیبهشت ۹۷